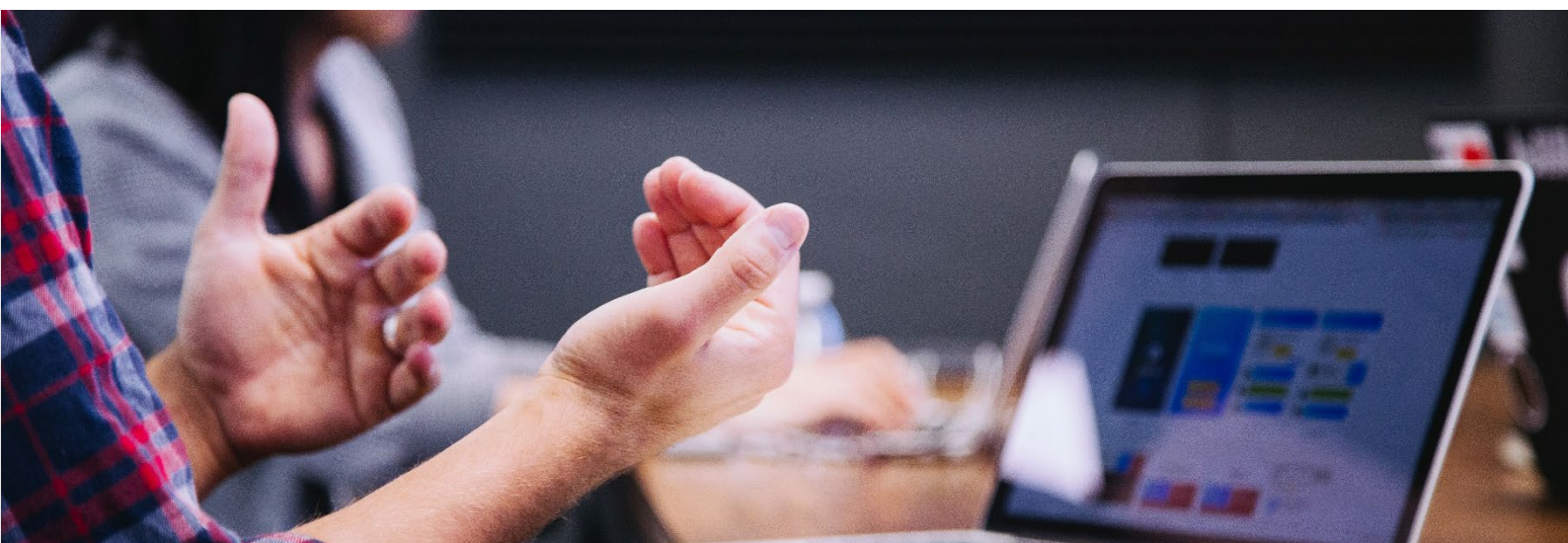

Internationalisering en kennisveiligheid

De stand van zaken

Bericht aan het Parlement

De afgelopen jaren is de aandacht voor de risico's van wetenschappelijke samenwerking met onvrije landen gegroeid. Een jaar geleden hebben wij u in dat verband een bericht gestuurd onder de titel [Kennisveiligheid in hoger onderwijs en wetenschap](#). Daarin benadrukken we dat kennisveiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid is, die deels ligt bij onderzoekers, deels bij kennisinstellingen en deels bij het kabinet. Dat bericht is nog steeds actueel.

Wel zijn we inmiddels een jaar verder en zijn diverse partijen in beweging gekomen. In het kader van het commissiedebat Internationalisering en Kennisveiligheid op 9 februari aanstaande, vestigen wij graag de aandacht op drie aspecten waarop verdere stappen gezet zouden kunnen worden: beschikbaarheid van informatie, ontwikkeling van normen, en handhaving van afspraken.

Overzicht: wat er inmiddels is gebeurd

In de [Kamerbrief over kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap](#) van november 2020 heeft de Rijksoverheid een reeks beleidsvoornemens geschetst, die nu hun beslag krijgen. Eind januari is een [brief over de voortgang](#) hiervan naar de Kamer gestuurd, is de [Nationale leidraad kennisveiligheid](#) gepubliceerd en werd het digitale '[Rijksbreed loket kennisveiligheid](#)' geopend. Half februari wordt een bijbehorende website met nadere informatie gelanceerd.

Ook de instellingen en de Europese Commissie zetten stappen. Universiteiten van Nederland (UNL) heeft een [Kader Kennisveiligheid Universiteiten](#) gepubliceerd. De Europese Commissie heeft recent een *Staff Working Document* [Tackling R&I foreign interference](#) uitgebracht.

Drie aspecten waarop verdere stappen gezet kunnen worden

1. Goed beleid kan niet zonder informatie. Beschikbare informatie over wetenschappelijke samenwerking met onvrije landen is gefragmenteerd en onvolledig. Over promovendi en gastonderzoekers wordt niet systematisch informatie verzameld, bijvoorbeeld waar het gaat om herkomst, affiliaties, promotie- of onderzoeksthema en financiering. Er is geen overzicht van samenwerkingsprojecten en gezamenlijke onderzoeksprogramma's, van buitenlandse (co)financiering van onderzoek, van Memoranda of Understanding (MoU's) met buitenlandse kennisinstellingen, van banden met buitenlandse bedrijven, of van (deel)aanstellingen van Nederlandse wetenschappers bij buitenlandse universiteiten.

Zonder een helder beeld van wie met wie samenwerkt op welk onderzoeksgebied, is er geen inzicht in de ontwikkelingen in samenwerking, geen overzicht over de risico's en is het niet mogelijk omvang en urgentie van het probleem van kennisveiligheid in te schatten. Zonder systematische monitoring komen waarschuwingssignalen alleen bij toeval aan het licht. Zonder een betrouwbare informatiestroom is het moeilijk bijsturen.

2. Er zijn praktische normen nodig die bepalen wat wel en wat niet samen met wetenschappers uit onvrije landen gedaan mag worden. Inmiddels is er het UNL-kader opgesteld en zijn er diverse checklists ontwikkeld voor de omgang met kennisveiligheidsrisico's. Die bieden procedurele handvatten voor de omgang met onvrije landen. Verdere stappen kunnen gezet worden in de ontwikkeling van standaardcontracten en standaardclausules voor MoU's en de integratie van gedragscodes daarin. Maar dit alles is slechts een eerste stap. Het is pas in het gebruik van deze kaders en checklists dat een gedeelde praktijk van risicobeoordelingen kan ontstaan, een gedeeld beeld van wat acceptabele risico's zijn en wat niet. Bij wijze van vergelijking: er zijn nu als het ware 'wetten', maar er is nog geen gedeelde 'jurisprudentie'.

Om het ontstaan van een collectieve praktijk van omgang met kennisveiligheidsrisico's mogelijk te maken, is het belangrijk te zorgen dat ervaringen rond besluitvorming worden uitgewisseld en dat er daarvan geleerd wordt. Dat vraagt om het registreren van samenwerkingsinitiatieven en het vastleggen en uitwisselen van informatie over afwegingsprocessen met betrekking tot het samenwerken. Verder is voor het gezamenlijk leerproces het monitoren van ervaringen met aangegane samenwerkingen van belang, evenals het signaleren en registreren van eventuele incidenten.

3. Een effectieve omgang met kennisveiligheidsrisico's vereist dat alle betrokkenen zich niet alleen bewust zijn van deze risico's, maar zich ook houden aan afspraken. Het eerste vraagt om training. Het laatste vraagt om aandacht voor monitoring en handhaving van afspraken in de dagelijkse praktijk en om periodieke verantwoording van onderzoekers aan bestuurders van kennisinstellingen. Zij op hun beurt informeren de overheid ten aanzien van de omgang met de betreffende risico's.